

Сергій Вікторович РИБАЛКО

доктор економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії та фінансово-економічної безпеки
Одеської національної академії харчових технологій

**ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА
РЕГІОНУ В НАПРЯМІ ФОРМУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Рибалко, С. В. Формування стратегії розвитку агропромислового виробництва регіону в напрямі формування продовольчої безпеки України [Текст] / Сергій Вікторович Рибалко // Український журнал прикладної економіки. – 2018. – Том 3. – № 4. – С. 294-301. – ISSN 2415-8453.

Анотація

Вступ. В статті досліджуються особливості розвитку агропромислового виробництва на регіональному рівні. Обґрунтовано, що для формування продовольчої безпеки України необхідною умовою є забезпечення формування стратегії розвитку регіонального агропромислового виробництва. Для реалізації і впровадження стратегії необхідно дослідити регіональні чинники й особливості ведення аграрного бізнесу та визначити комплекс заходів для їх розвитку.

Метою статті є висвітлення й обґрунтування питань, пов'язаних з формуванням стратегії розвитку агропромислового виробництва регіону в напрямі формування продовольчої безпеки України.

Результати. Формування агропромислового виробництва в регіоні має три найважливіші виміри: наявність продовольства, доступність продовольства, використання продовольства. Як основа для виділення різних рівнів може бути використаний відтворювальний підхід, заснований на виділенні специфічних інтересів різних рівнів (економічних або інтересів у сфері продовольчого забезпечення), який дає змогу виявити властиві певному рівню унікальні риси й обґрунтувати відмінності підходів до забезпечення продовольчої безпеки різних рівнів.

Висновки. Здатність для кожного рівня забезпечити свою продовольчу безпеку зумовлюється як ендегенними (економіка даного рівня, в тому числі доходи, обсяг і структура споживання), так і екзогенними чинниками (стан продовольчої забезпеченості вищого рівня). При цьому внутрішня продовольча безпека кожного рівня визначається частково продовольчою безпекою нижчого рівня ієрархії (продовольча безпека регіону складається з продовольчої забезпеченості всіх домашніх господарств на його території). Кожен рівень розвитку агропромислового виробництва стосовно формування продовольчої безпеки характеризується певною комбінацією і ступенем дії цих двох типів чинників (ендегенних і екзогенних відносно до даного рівня). Існуюча взаємозалежність і взаємозумовленість різних рівнів розвитку агропромислового виробництва визначає необхідність інтегрального підходу до його забезпечення, що враховує інтереси і специфіку кожного рівня. При цьому головна роль повинна відводитися забезпеченню продовольчої безпеки на макрорівні – рівні окремих країн як спільностей, які об'єднують інтереси суб'єктів нижчих рівнів і формують на їх основі стратегічні інтереси вищого рівня. У загальному вигляді можуть бути виділені дві основні стратегії: придбати або виробити. На будь-якому рівні існує альтернатива самостійного виробництва або придбання (зовнішніх поставок, імпорту) продовольства. В умовах негативного прояву зовнішніх чинників стратегія розвитку регіонального агропромислового виробництва зводиться до концентрації зусиль з власного виробництва продовольства.

© Сергій Вікторович Рибалко, 2018

Ключові слова: агропромислове виробництво, стратегія, регіональні особливості, розвиток, аграрні підприємства.

Sergiy RYBALKO

Doctor of Economics, Associate Professor of the Department of Economic Theory
and Financial-Economic Security
Odessa National Academy of Food Technologies

**INVESTMENT PROCUREMENT AGRICULTURAL ENTERPRISES IN BUSINESS
TRANSFORMATION CONDITIONS**

Abstract

Introduction. *The article explores the peculiarities of the development of agro-industrial production at the regional level. It is substantiated that for the food security formation of Ukraine the necessary condition is to ensure the strategy formulating for the development of regional agricultural production. In order to implement the strategy, it is necessary to study regional factors and peculiarities of agrarian business management and determine the complex of measures for their development.*

The purpose of the article is coverage and substantiation of issues related to the strategy formation for the agro-industrial production development in the region in the direction of the food security formation of Ukraine.

Results. *The formation of agro-industrial production in the region has three major dimensions: food availability, access to food, food use. A reproductive approach that is based on the allocation of specific interests of different levels (economic or interests in the field of food supply) can be used as a basis for the allocation of different levels, which allows identifying the unique features inherent in a certain level and substantiating the differences in approaches to ensuring food security of different levels.*

Conclusions. *The ability of each level to ensure its food security is determined both by endogenous (economy of the given level, including income, volume and structure of consumption), and exogenous (state of food supply of a higher level) factors. At the same time, the internal food security of each level is determined in part by the food security of the lower level of the hierarchy (food security of the region consists of the food security of all households in its territory). Each level of agricultural production development in relation to the food security formation is characterized by a certain combination and degree of action of these two types of factors (internal and external relative to this level). Existing interdependence and interrelation of different levels of agro-industrial production development determines the need for an integrated approach to its provision, taking into account the interests and specifics of each level. At the same time, the main role should be devoted to ensuring food security at the macro level – the levels of individual countries as communities that unite the interests of the subjects of the lower levels and form the basis of their strategic interests of the highest level. In general, two main strategies can be identified: to acquire or develop. At any level there is an alternative to independent production or purchase (external supply, import) of food. In the conditions of the negative effects of external factors, the strategy of development of regional agro-industrial production will be reduced to the concentration of efforts on own food production.*

Key words: *agro-industrial production, strike, regional features, development, agrarian enterprises.*

JEL classification: F52; Q13; Q18

Вступ

Розвиток аграрно-економічної науки та практичний досвід соціально-економічних аграрних перетворень в Україні зумовлюють подальше опрацювання

науково-методологічних основ сучасної аграрної політики, яка має стати стрижнем соціально-економічного управління державою, поєднувати ринкові економічні механізми з державним регулюванням, враховуючи зміни в організаційних формах господарської діяльності, характері виробничих відносин і соціальному розвитку села.

Ефективність аграрного сектора економіки визначається рівнем організаційних засад сільськогосподарського ринку. Практика свідчить, що ринкові механізми не є самодостатніми і потребують організованих дій учасників ринку і держави. Відсутність організованого, цивілізованого і прозорого агропродовольчого ринку породжує нееквівалентний товарообмін, дисбаланс між попитом і пропозицією, нестабільність цін на сільськогосподарську продукцію та доходів її виробників, збитковість і згортання трудомістких, але надто важливих для життя людей галузей, зокрема тваринницьких. Все це ставить аграрний сектор у безвихідне становище і створює загрозу продовольчій безпеці України.

З цього приводу провідні вчені-аграрії (В. П. Андрійчук, Л. М. Васильєва, П. І. Гайдучський, В. В. Лагодієнко, Р. П. Мудрак, П. Т. Саблук, В. М. Трегобчук, Б. Й. Пасхавер, А. Е. Юзефович та ін.) вносять конкретні пропозиції щодо удосконалення організації та функціонування агропромислового виробництва на ринку продовольства. Однак поки що не всі аспекти цієї проблеми вивчені. Зокрема ще недостатньо досліджені в науковому плані регіональні аспекти прогнозування розвитку агропромислового виробництва на ринку продовольства.

Мета та завдання статті

Метою цієї статті є висвітлення й обґрунтування питань, пов'язаних з формуванням стратегії розвитку агропромислового виробництва регіону в напрямі формування продовольчої безпеки України. У межах досягнення мети виокремлено такі завдання:

- дослідити рівні забезпечення продовольчої безпеки;
- обґрунтувати пропозиції щодо формування стратегії розвитку агропромислового виробництва регіону в напрямі формування продовольчої безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження

Практика історичного розвитку ринку постійно підтверджує, що один тільки ринковий механізм не спроможний на належному рівні розв'язати проблеми суспільного відтворення, а тому він потребує втручання з боку держави. Проте ще потребує конкретизації питання – яким повинне бути оптимальне співвідношення елементів ринкового механізму та заходів державного регулювання на різних етапах формування й функціонування ринку. Продовольчий ринок має свою структуру, свої специфічні протиріччя: між збільшенням обсягів продовольчої продукції аграрного сектору і платоспроможністю сільськогосподарських товаровиробників; між зростанням потреб у продовольчій продукції та можливостями її ринкового стимулювання.

В Україні склалися умови, коли споживчий ринок не наповнюється потрібними продуктами харчування, зокрема м'ясом, в обсязі, який необхідний для задоволення потреб населення. Найсуттєвішою особливістю переробної промисловості є залежність її від сировинної бази. Тому однією з важливих умов подальшого розвитку переробної промисловості є підвищення обсягу виробництва сировини. На сучасному етапі у загальному обсязі виробництва її частка складає більше ніж 60 %. Як свідчить практика, перехід виробництва на принципи ринкової економіки не може бути успішно здійснено на старій організаційній основі [1, 2].

Насиченість споживчого ринку продуктами харчування, зокрема продукцією м'ясопереробних підприємств, залежить від діяльності сільськогосподарських товаровиробників, від стабілізації сільського господарства. Економічна ситуація у сільському господарстві протягом ряду років характеризується зменшенням обсягів виробництва, зниженням рентабельності продукції, а у тваринництві збитковістю. Вхідження

сільськогосподарських товаровиробників у ринок відбувається шляхом відносного зниження цін і прибутковості без стабілізації їхнього збуту [3, 4].

Підвищення ефективності виробництва у галузях агропродовольчого сектору в ринкових умовах може бути досягнуто завдяки технічному переоснащенню та впровадженню ресурсозберігаючих технологій, які дозволяють зменшити витрати й збільшити виробництво продукції; постійному підвищенню мотивації праці сільгоспвиробників шляхом формування механізму розподільчих відносин; встановленню паритетної ціни, яка б виконувала економічну функцію забезпечення зацікавленості кожного з членів інтегрованої системи. Формування агропромислового виробництва в регіоні має три найважливіші виміри [5, 6]:

- наявність продовольства (достатність і постійність пропозиції продуктів харчування належної якості для всього населення);
- доступність продовольства (достатність ресурсів, наявних в розпорядженні кожної людини для придбання продуктів, необхідних для здорового харчування);
- використання продовольства (адекватне біологічне використання продовольства на основі відповідної дієти, дотримання якості води, застосування санітарних заходів й охорони здоров'я).

Залежно від об'єкту вживання поняття, доцільним є розгляд проблем формування агропромислового виробництва виходячи з продовольчого забезпечення всього людства (світу), країн або груп країн, окремих регіонів, домашнього господарства (сім'ї) і окремої людини [7, 8].

Як основа для виділення різних рівнів може бути використаний відтворювальний підхід, заснований на виділенні специфічних інтересів різних рівнів (економічних або інтересів у сфері продовольчого забезпечення), який дає змогу виявити властиві певному рівню унікальні риси й обґрунтувати відмінності підходів до забезпечення продовольчої безпеки різних рівнів.

Здатність для кожного рівня забезпечити свою продовольчу безпеку зумовлюється як внутрішніми, або ендогенними (економіка даного рівня, в тому числі доходи, обсяг і структура споживання), так і зовнішніми, або екзогенними (стан продовольчої забезпеченості вищого рівня) чинниками. При цьому внутрішня продовольча безпека кожного рівня визначається частково продовольчою безпекою нижчого рівня ієрархії (так, продовольча безпека регіону складається з продовольчої забезпеченості всіх домашніх господарств на його території). Кожен рівень розвитку агропромислового виробництва стосовно формування продовольчої безпеки характеризується певною комбінацією і ступенем дії цих двох типів чинників (внутрішніх і зовнішніх відносно до даного рівня). У загальному вигляді основні чинники наведені в табл. 1.

Існуюча взаємозалежність і взаємозумовленість різних рівнів розвитку агропромислового виробництва визначає необхідність інтегрального підходу до його забезпечення, що враховує інтереси і специфіку кожного рівня. При цьому головна роль повинна відводитися забезпеченню продовольчої безпеки на макрорівні – рівні окремих країн як спільностей, які об'єднують інтереси суб'єктів нижчих рівнів і формують на їх основі стратегічні інтереси вищого рівня.

Більшість однакових за своєю суттю чинників виявляється на різних рівнях, причому чинник, що є зовнішнім для одного рівня, стає внутрішнім для вищого рівня. Поєднання впливу різних чинників на кожному рівні об'єктивно зумовлює вибір стратегії забезпечення продовольчої безпеки.

У загальному вигляді можуть бути виділені дві основні стратегії: придбати або виробити. На будь-якому рівні (окрім світового) існує альтернатива самостійного виробництва або придбання (зовнішніх поставок, імпорту) продовольства. В умовах негативного прояву зовнішніх чинників стратегія розвитку агропромислового виробництва зводиться до концентрації зусиль з власного виробництва продовольства.

Таблиця 1. Чинники розвитку регіонального агропромислового виробництва

Рівень	Фактори	
	Внутрішні	Зовнішні
Індивідуальний/ домогосподарств	<ul style="list-style-type: none"> ▪ доходи; ▪ потенціал самозабезпечення (можливість самостійно виробити необхідне продовольство); 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кон'юнктура регіонального ринку продовольства; ▪ макроекономічна ситуація; ▪ розвиненість АПК регіону; ▪ екологічна ситуація в регіоні; ▪ розвиненість торгової і транспортної інфраструктури в регіоні;
Регіональний	<ul style="list-style-type: none"> ▪ соціально-економічна ситуація в регіоні; ▪ потенціал самозабезпечення (ресурси АПК) регіону; ▪ кон'юнктура регіонального ринку продовольства; ▪ розвиненість торгової та транспортної інфраструктури в регіоні; ▪ регіональна економічна політика і регулювання розвитку окремих аграрних районів; ▪ участь області в міжрегіональному обміні; ▪ екологічна ситуація в регіоні; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кон'юнктура національного ринку продовольства; ▪ макроекономічна ситуація; ▪ стан національного АПК; ▪ екологічна ситуація в країні; ▪ розвиненість торгової і транспортної інфраструктури в країні; ▪ національна економічна політика та регулювання;
Національний	<ul style="list-style-type: none"> ▪ соціально-економічна ситуація в країні; ▪ потенціал самозабезпечення (ресурси АПК) країни; ▪ кон'юнктура національного ринку продовольства; ▪ розвиненість торгової і транспортної інфраструктури в країні; ▪ регіональна економічна політика державного регулювання; ▪ участь в міжрегіональному обміні; ▪ екологічна ситуація в країні; 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кон'юнктура світового ринку продовольства; ▪ макроекономічна ситуація у світі; ▪ стан світового сільського господарства; ▪ екологічна ситуація у світі; ▪ розвиненість світової торгової і транспортної інфраструктури; ▪ світова економічна політика і регулювання;
Глобальний	<ul style="list-style-type: none"> ▪ кон'юнктура світового ринку продовольства; ▪ макроекономічна ситуація у світі; ▪ стан світового сільського господарства; ▪ екологічна ситуація у світі; ▪ розвиненість світової торгової і транспортної інфраструктури. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ впливи позаземного характеру на природно-кліматичні умови розвитку світового сільського господарства (інтенсивність і період сонячного випромінювання, опадів, природні катаклізми тощо).

складено за допомогою [5, 6, 9].

При позитивній зовнішній ситуації основною стратегією може стати орієнтація на зовнішні джерела продовольства. Остаточний вибір у будь-якому випадку диктується внутрішніми чинниками, з яких двома найважливішими є доходи і ресурси.

Залежно від позитивного (+) або негативного (-) прояву трьох основоположних чинників, з нашого погляду, всю сукупність стратегій у спрощеному вигляді можна представити у вигляді таблиці (табл. 2).

У першому випадку споживання їжі постійно протягом року є недостатнім через неможливість придбати (брак грошових доходів) або виробити необхідну кількість продовольства.

Тимчасова продовольча незабезпеченість виникає періодично при порушеннях стабільності доступності продовольства через зростання цін на продовольчі товари, неврожаї або падіння рівня доходів. Також ще розглядається потенційна продовольча небезпечність, коли держава (регіон, домогосподарство) залишається вразливою до можливих зовнішніх кризових явищ і потрясінь, таких як макроекономічні кризи або природні лиха.

Таблиця 2. Стратегії розвитку регіонального агропромислового виробництва

Доходи	Ресурси	Зовнішня ситуація	Домінуюча стратегія залежно від прояву чинників
+	+	+	Оптимальне поєднання власного виробництва й активної зовнішньої торгівлі
+	-	+	Орієнтація на імпорт продовольства
+	+	-	Власне виробництво, активний експорт, обмежений імпорт
+	-	-	Диверсифікація зовнішніх джерел продовольчих ресурсів, спеціалізація
-	+	+	Власне виробництво, орієнтація на внутрішній ринок
-	-	+	Орієнтація на зовнішню продовольчу допомогу
-	+	-	Власне виробництво, експорт
-	-	-	Консервація споживання, надзвичайна ситуація

складено за допомогою [10, 11, 12, 13, 14].

Продовольча незабезпеченість в цих випадках може з потенційної перетворитися на тимчасову або хронічну.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Незважаючи на єдність основоположної мети агропромислового виробництва, реальний зміст і методи її досягнення залежать від методичних основ визначення ефективності виробництва.

Здатність для кожного рівня забезпечити свою продовольчу безпеку зумовлюється як ендегенними (економіка даного рівня, в тому числі доходи, обсяг і структура споживання), так і екзогенними (стан продовольчої забезпеченості вищого рівня), чинниками. При цьому внутрішня продовольча безпека кожного рівня визначається частково продовольчою безпекою нижчого рівня ієрархії (так, продовольча безпека регіону складається з продовольчої забезпеченості всіх домашніх господарств на його території). Кожен рівень розвитку агропромислового виробництва стосовно формування продовольчої безпеки характеризується певною комбінацією і ступенем дії цих двох типів чинників (внутрішніх і зовнішніх відносно до даного рівня).

Існуюча взаємозалежність і взаємозумовленість різних рівнів розвитку агропромислового виробництва визначає необхідність інтегрального підходу до його забезпечення, що враховує інтереси і специфіку кожного рівня. При цьому головна роль повинна відводитися забезпеченню продовольчої безпеки на макрорівні – рівні окремих країн як спільностей, які об'єднують інтереси суб'єктів нижчих рівнів і формують на їх основі стратегічні інтереси вищого рівня.

У загальному вигляді можуть бути виділені дві основні стратегії: придбати або виробити. На будь-якому рівні існує альтернатива самостійного виробництва або придбання (зовнішніх поставок, імпорту) продовольства. В умовах негативного прояву зовнішніх чинників стратегія розвитку регіонального агропромислового виробництва зводиться до концентрації зусиль з власного виробництва продовольства.

Список літератури

1. Пасхавер Б. Й. Ринкова адаптація продовольчого підкомплексу України. К.: ІЕ НАН України, 1998. 114 с.
2. Трегобчук В. Продовольча безпека в контексті національної безпеки держави. К.: ІЕ НАН України, 1999. 56 с.
3. Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
4. Саблук П. Т. Аграрна економіка і політика в Україні: підсумки минулого та погляд у майбутнє. Науково-популярні нариси у трьох томах. Т. 3. Формування наукової ринкової школи економістів-аграрників. К.: Інститут аграрної економіки, 2001. 486 с.
5. Лагодієнко В. В. Розвиток агропромислового виробництва: регіональні особли-

-
- вості. Львів: ІРД НАН України, 2007. 292 с.
6. Регіональна економіка: підручник / за ред. Є.П. Качана. Тернопіль: ТНЕУ, 2008. 800 с.
 7. Мудрак Р. П., Лагодієнко В. В., Лагодієнко Н. В. Вплив сукупних витрат на обсяги національного виробництва. *Економічний часопис – XXI*. 2018. №172 (7-8). С. 44-50.
 8. Пістун М. Д., Гуцал В. О., Провотар Н. І. Географія агропромислових комплексів: навч. посібник. Київ: Либідь, 1997. 200 с.
 9. Лагодієнко В. В. Концептуальна модель розвитку регіонального агропромислового виробництва. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 1259-1262.
 10. Сосницька Я. С. Сучасні трансформаційні процеси сільськогосподарського виробництва (на прикладі Волинської області). Луцьк, 2015. 198 с.
 11. Стрішенець О. М., Павлов К. В., Лагодієнко В. В. Модель соціоекологічної безпеки регіону. Концептуальні основи соціоекологічної безпеки: колективна монографія; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. М. Черчик. Луцьк : Терен, 2018. С. 265-272.
 12. Лагодієнко В. В., Довгаль О. В. Чинники економічного зростання регіонів в умовах диспропорційності. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. 2018. № 3. С. 15-21.
 13. Ужва А. М., Ужва А. М. Вплив регіональних особливостей на механізми регулювання сталого розвитку аграрного бізнесу. *Український журнал прикладної економіки*. 2016. Том 1. № 5. С. 78–84.
 14. Ужва А. М. Оцінка екологічних показників сталого розвитку сільського господарства регіону. *Український журнал прикладної економіки*. 2017. Том 2. № 3. С. 16–23.

References

1. Pasxaver, B. J. (1998). *Ry`nkova adaptaciya prodovol`chogo pidkompleksu Ukrayiny`*. [Market adaptation of the food subcomplex of Ukraine]. IE NAN Ukrayiny`. Kiev. Ukraine.
2. Tregobchuk, V. (1999). *Prodovol`cha bezpeka v konteksti nacional`noyi bezpeky` derzhavy`*. [Food safety in the context of national security of the state]. IE NAN Ukrayiny`. Kiev. Ukraine.
3. Andriychuk, V. G. (2013). *Ekonomika pidpry`yemstv agropromy`slovogo kompleksu*. [Economics of enterprises of the agro-industrial complex]. KNEU. Kiev. Ukraine.
4. Sabluk, P. T. (2001). *Agrarna ekonomika i polity`ka v Ukrayini: pidsumky` my`nulogo ta poglyad u majbutnye. Naukovo-populyarni nary`sy` u tr`ox tomah. Formuvannya naukovoyi ry`nkovoyi shkoly` ekonomistiv-agrarny`kiv*. [Agrarian Economics and Politics in Ukraine: The Results of the Past and the View into the Future. Scientific essays in three volumes. Formation of a scientific market school of economists-agrarians]. Vol. 3. Insty`tut agrarnoyi ekonomiky`. Kiev. Ukraine.
5. Lagodiyenko, V. V. (2007). *Rozvy`tok agropromy`slovogo vy`robny`cztva: regional`ni osobly`vosti*. [Development of agro-industrial production: regional peculiarities]. IRD NAN Ukrayiny`. Lviv. Ukraine.
6. *Regional`na ekonomika*. [Regional economics]. In Kachana, Ye. P. (ed.). Ternopil`: TNEU. Ternopil. Ukraine.
7. Mudrak, R. P. and Lagodiyenko, V. V., Lagodiyenko, N. V. «Impact of total costs on national production». *Ekonomichny`j chasopy`s – XXI*. no 172 (7-8). pp. 44-50.
8. Pistun, M. D. and Guczal, V. O., Provotar, N. I. (1997). *Geografiya agropromy`slovy`x kompleksiv*. [Geography of agro-industrial complexes: curriculum]. Ly`bid`. Kiev. Ukraine.
9. Lagodiyenko, V. V. (2015). «Conceptual model of development of regional agricultural production». *Global`ni ta nacional`ni problemy` ekonomiky`*. № 8. pp. 1259-1262.

-
10. Sosny`cz`ka, Ya. S. (2015). *Suchasni transformacijni procesy` sil`s`kogospodars`kogo vy`robny`cztva (na pry`kladi Voly`ns`koyi oblasti)*. [Modern transformation processes of agricultural production (for example, Volyn region)]. Lutsk. Ukraine.
 11. Strishenez`, O. M. and Pavlov, K. V., Lagodiyenko, V. V. (2018). *Model` socioekologo-ekonomichnoyi bezpeky` regionu. Konceptual`ni osnovy` socioekologoekonomichnoyi bezpeky`*. [Model of socioecological and economic safety of the region. Conceptual foundations of socioecological and economic safety]. In Cherchy`k, L. M. (ed.). Teren. Lutsk. Ukraine. S. 265-272.
 12. Lagodiyenko, V. V. and Dovgal`, O. V. (2018). «Factors of Economic Growth of the Regions in Conditions of Disproportionality». *Aktual`ni problemy` innovacijnoyi ekonomiky`*. № 3. pp. 15-21.
 13. Uzhva, A. M. and Uzhva, A. M. (2016). «Influence of regional peculiarities on mechanisms of regulation of sustainable development of agrarian business». *Ukrayins`ky`j zhurnal pry`kladnoyi ekonomiky`*. Vol. 1. № 5. pp. 78–84.
 14. Uzhva, A. M. (2017). «Estimation of environmental indicators of sustainable development of agriculture in the region». *Ukrayins`ky`j zhurnal pry`kladnoyi ekonomiky`*. Vol. 2. № 3. pp. 16–23.

Стаття надійшла до редакції 07.10.2018 р.